

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, University of Aarhus. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1847_896A-intro-shoot-idm134.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Folkevisestrident

Striden gjaldt først og fremmest udgivelsesprincipper, og her stod flere synspunkter over for hinanden. De forskellige holdninger brødes både i folkeviseudgivelser og i debatindlæg i forskellige tidsskrifter i slutningen af 1840'erne. Striden blev grundigt gennemgået af Carl S. Petersen i begyndelsen af 1900-tallet (Petersen 1905), men allerede i 1853 kunne Folmer Dyrland i en artikel i *Holbæk Amts Avis* (23. marts) dele folkevisestridentens deltagere op i tre lejre med hver deres særpræg og hver deres frontkæmpere:

- Moderniserende (dvs. foryngende), fx historikeren Christian Molbech,
- Antikiserende (dvs. forældende eller arkaiserende), fx litteraturhistorikeren N.M. Petersen,
- Konserverende (dvs. bevarende), først og fremmest Svend Grundtvig.

Hovedaktørerne i striden var Svend Grundtvig og Christian Molbech (N.F.S.' ungdomsven). Som udgiver kan N.F.S. Grundtvig ikke placeres entydigt i nogen af de tre lejre, idet han både moderniserer og arkaiserer (se afsnittet herom), samtidig med at han også indimellem drejer indholdet af viserne i mere kongetro eller stueren retning.

I det lange løb blev det den meget unge Svend Grundtvigs udgivelsesprincipper, der sejrede, og som resulterede i tolvbindsværket *Danmarks gamle Folkeviser* (DgF, 1853-1976).

Grundtvig og polemikken

Det er om folkevisestrident hævdet, at modstanden mod DgF først og fremmest gjaldt Svend Grundtvigs far, N.F.S. Grundtvig (jf. Bang 1972, s. 344; se oversigten). Modviljen mod Svend Grundtvigs plan var for nogens vedkommende så voldsom, at det ikke var nok at ytre den i dagblade og tidsskrifter. Fader Grundtvig kom således sin søn til undsætning i en hel bog, et lille stridsskrift, *Om Kæmpeviser-Bogen, en Stemme mod Hr. Levins, Hr. Liebenbergs o.s.v. af Nik. Fred. Sev. Grundtvig* (1847b, se indledning til denne her). Svend Grundtvig forsvarede derudover sig selv i et næsten 80 sider langt stridsskrift, *Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne, et Stridsskrift af Svend Grundtvig* (1848a), der minutiøst gennemgik Molbechs forhastede viseudgave fra slutningen af 1847, *Et hundrede udvalgte Danske Folkeviser, hidtil utrykte, samlede og udgivne af C. Molbech*, og påpegede dens fejl, mangler, inkonsekvenser og misforståede forbedringer.

Som allerede titlen på det lille skrift angiver, rettede N.F.S. Grundtvig især skytset mod udgiveren (og digteren) Frederik Ludvig Liebenberg og den stridbare litterat og sprogmand Israel Salomon Levin. Disse to havde bl.a. i *Berlingske Tidende* (28. september 1847) og *Fædrelandet* (20. september 1847) protesteret mod Svend Grundtvigs udgivelsesplaner, der blev understøttet af Samfundet til den danske Literaturs Fremme. Især Levins kritik gik på, at udgaven kun ville blive en materialesamling, og at de folkevisehåndskrifter, der havde tilhørt 1500- og 1600-tallets adelsdamer, var så fulde af 'stavefejl' og andre forsyndelser mod korrekt dansk sprogbrug, at deres visenedtegnelser umuligt kunne være til glæde for en større offentlighed. Han havde året forinden udtalt sig meget stærkt om netop den danske retskrivning (Levin 1846). Liebenberg og Levin ønskede i stedet, hvad de kaldte en kritisk, dvs. udvalgt, udgave af de gamle folkeviser. Dette skal ses i modsætning til den planlagte udgave, der for dem kun ville blive en uredigeret samling, hvoraf mindst to tredjedele ville være uden værdi. Og det er lige præcis hér, at N.F.S. Grundtvig satte ind. Han forstod simpelthen ikke, hvordan de to herrer (og Christian Molbech med) kunne udtale sig om det store materiale, som de ikke engang havde set.

Netop en udgave med det samlede visemateriale ville efter Grundtvigs mening i endnu højre grad end en kritisk (men selektiv) udgave kunne blive et idéreservoir for digterne:

Hr. Levin leer rigtignok høit ved den Tanke, at en *begeistret Digter* skulde slaa op i saadan en tyk, *ildstavet*, kiedsommelig Bog, for at see en *Kæmpevise* i sin ældste, oprindelige Skikkelse, men, med Hr. *Levins* Tilladelse, jeg leer igjen ad hans Forestilling om en *Dansk Digers Begeistring*, og skammer mig ingenlunde ved at bekiende, at jeg ganske nylig tit har gjort hvad Hr. *Levin* finder latterligt, ved at eftersee og betænke *hvert Ord* i de *Kæmpeviser*, jeg holdt meest ad, saaledes, som de meget *slet stavede* findes i Haandskriften fra Karen Brahes Bibliothek, og ønskede kun at have *hvert Bogstav* trykt, saa Læsningen var saameget lettere, og kunde komme Alle tilgode (1847b, s. 16).

På det personlige plan fremhæver Grundtvig sønnens udgiverkvaliteter (1847b, s. 4, 8 og 10), som allerede havde vist deres værd ved udgivelsen af *Engelske og Skotske Folkeviser, fordanskede af Sverre Grundtvig* (1842-1846), og hans personlige egenskaber (s. 18 f.). Grundtvig stiller Samfundet til den Danske Literaturs Fremme op som det idealistiske modstykke til "*vor Boghandel*" som begreb (s. 8 f.), der kun ville se på

fortjenesten. Samfundet derimod "har paataget sig at bekoste" den store udgave (s. 8). En anden linje i Grundtvigs pjece er den nationale: "jeg vil tillige, saavidt muligt, sætte den Danske Læser istand til selv at dømme, paa hvis Side han, som Dansk, maa træde" (s. 3). I Grundtvigs øjne vil værket blive "til Folke-Ære og til Folke-Gavn" (s. 10).

Det lille hæfte, hvis indhold var rettet mod Levin og Liebenberg, blev Grundtvigs sidste indlæg i debatten, mens striden fortsatte.

Stridens kronologi

I kronologisk orden kan en oversigt over vigtige punkter i folkevisestriden og dens forløbere se således ud:

- 1838 N.F.S. Grundtvig køber det folkevisehåndskrift, der senere kommer til at gå under navnet "Grundtvigs kvart". Håndskriftet var med til at vække sønnen Svend Grundtvigs interesse for folkeviser og bidrager med flere viser til faderens udgave fra 1847
- 1842-1846 Svend Grundtvig oversætter og udgiver en tobindssamling med titlen *Engelske og Skotske Folkeviser, fordanskede af Sverre Grundtvig*.
8. december 1843 Sammen med Christian S. Ley udsender Svend Grundtvig et opråb til den danske befolkning i *Dansk Folkeblad* nr. 45 om at indsende viser til Samfundet til den danske Litteratur Fremme (herefter Samfundet).
- december 1843 - januar 1844 Svend Grundtvig kommer med første udspil til en folkeviseudgave, artiklen "Om en ny Udgave af Danmarks Kæmpeviser" i *Dansk Folkeblad*.
- 1846 Bestyrelsen i Samfundet accepterer Svend Grundtvigs udkast til en stor, samlet folkeviseudgave.
- februar 1847 Svend Grundtvig udgiver *Plan til en ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser* (herefter *Planen*). Den ledsages af en prøve på "Harpens Kraft", som kun Samfundet modtager.
- marts 1847 *Planen* genoptrykkes med tre viser.
- september 1847 Svend Grundtvig udgiver *Prøve paa en ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser for Samfundet til den danske Litteratur Fremme* (herefter *Prøven*).
20. september 1847 Israel Levin offentliggør artiklen "Plan og Prøve af en ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser for Samfundet til den danske Litteratur Fremme, ved Svend Grundtvig" i *Fædrelandet*.
28. september 1847 F.L. Liebenberg offentliggør artiklen "Et Par yderligere Bemærkninger om den bebudede nye Udgave af de gl. Folkeviser" i *Berlingske Tidende*.
- o. 16. oktober 1847 Grundtvig udgiver *Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*.
- oktober 1847 Christian Molbech udgiver *En Betænkning over den bebudede nye Udgave af en Material-Samling af Danmarks gamle Folkeviser*.
23. oktober 1847 *Om Kæmpevise-Bogen, en Stemme mod Hr. Levins, Hr. Liebenbergs o.s.v. af Nik. Fred. Sev. Grundtvig* udkommer.
- december 1847 *Planen* og *Prøven* trykkes i udvidet skikkelse.
- december 1847 Molbech udgiver et hæfte med 14 folkeviser: *Et hundrede udvalgte Danske Folkeviser, hidtil utrykte, samlede og udgivne af C. Molbech*. Der kom ikke flere hæfter.
- januar 1848 N.M. Petersen udgiver *Om udgivelsen af kæmpeviserne*. Heri kritiserer han bl.a. Molbechs sproghistorisk ukorrekte moderniseringer i folkeviseudgaven fra december 1847.
- januar 1848 Molbech udgiver *Om de gamle danske Folkevisers Beskaffenhed og Forhold, deres Skikkelse i Haandskrifterne og trykte Udgaver, og om Grundsætningerne for deres Udgivelse*.
- januar 1848 Svend Grundtvig svarer med *Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne, et Stridsskrift af Svend Grundtvig*.
- januar 1848 Molbech fortsætter kritikken af Svend Grundtvig med *Kritiske Bemærkninger og Resultater, angaaende den Grundtvigske Udgave, Materialsamling og Kildesamling af gamle danske Folkeviser* (dateret 18. januar 1848).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

I løbet af sidste halvdel af 1847 og første del af 1848 kom der til en snes artikler i *Fædrelandet*, *Berlingske Tidende* og *Kjøbenhavnsposten*. Molbechs folkeviseudgave fra december 1847 var både et praktisk og teoretisk led i folkevisestriden, og den kritiserede N.F.S. Grundtvigs udgave direkte.